

Новини » Суспільство 21 березня, 2019, 10:19

[Читати цю новину на руському](#)

«Інфіковані» любов'ю до ляльки

Директор Львівського академічного театру естрадних мініатюр «І люди, і ляльки» Олексій Кравчук. Фото: Микола Тис/ZIK

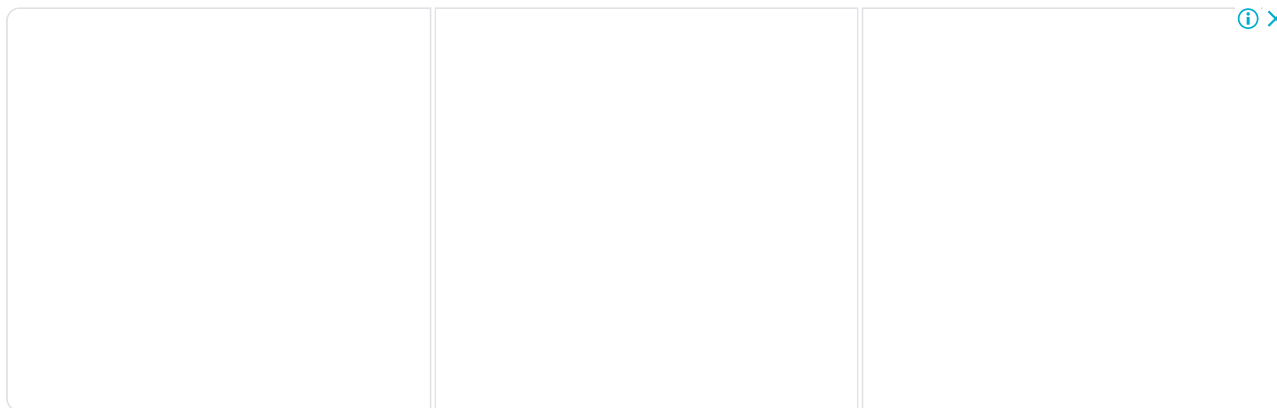
Підписатись

Я погоджуюсь з [правилами сайту](#) та [політикою приватності](#)

Сьогодні, 21 березня, День улюбленців багатьох малюків – лялькарів, а вони (я точно це знаю!) дарують позитив не тільки дітям, а й дорослим.

Про вміння створити казкову атмосферу (а це насправді – мистецтво, що заслуговує, як і будь-яке інше, на овації), про особливості вистав для дітей, про професіоналізм акторів лялькових театрів і не тільки про це говоритиму з

головним художником Львівського академічного театру естрадних мініатюр «І люди, і ляльки» Ельвірою Босович та директором театру (з 2015 року) Олексієм Кравчуком.

Мультивитамины для детей

iHerb

Спеціально до мого приходу на сцені облаштували невеличкий музей ляльок, і там справді є на що подивитися. А поки розглядаю казкових персонажів, головний художник коротко розповідає історію театру, котрий на початку 1990 рр. заснував Олег Максимович Новохацький (1937–2014).

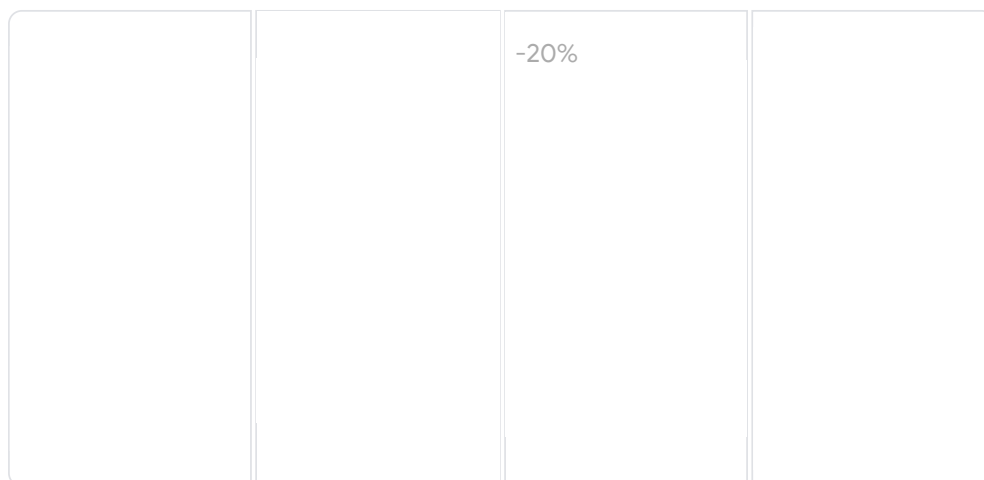
Всі роки театр накопичував вистави і ляльок. Аж поки 2006 року не сталася пожежа, яка знищила і глядацьку залу, і обладнання, і декорації, і костюми, і ляльок, яких лишилося всього-на-всього кілька – можна злічити по пальцях. Фактично, за словами Ельвіри Босович, все було зведено до нуля.

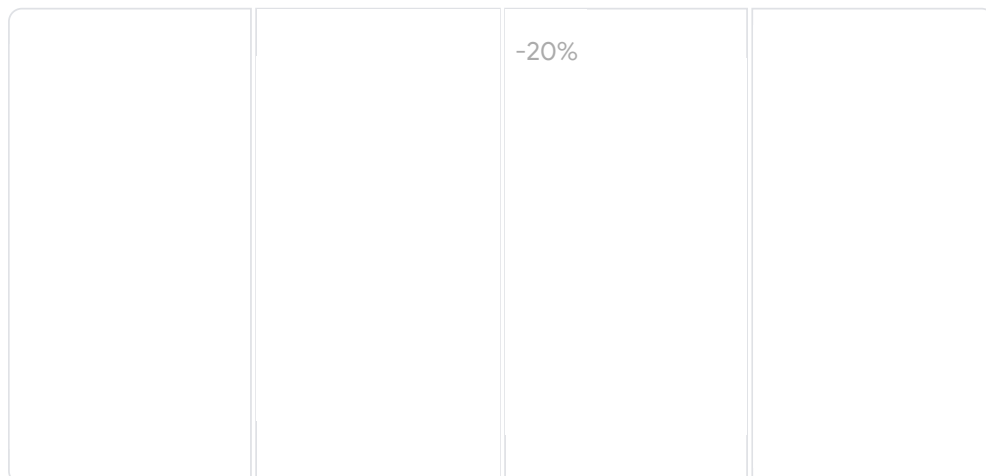
Головний художник Львівського академічного театру естрадних мініатюр «І люди, і ляльки» Ельвіра Босович.
Фото: Микола Тис/ZIK

Але глядач не мав відчутти збитків. Отже, вистави почали активно відновлювати – за напрацьованим уже матеріалом (бо створення кожної нової вистави – процес нешвидкий). Тому, аби врятувати театр, потрібно було за попередніми фотографіями відновити спектаклі, що були в репертуарі.

А потім, говорить головний художник, настав момент, коли можна було собі дозволити думати про нові проекти і втілювати їх.

Станом на нині у репертуарі театру три десятки вистав для дітей і чотири – для дорослих.

Найбільший
книг
Yakaboo.ua

Каже Ельвіра Босович, що мріє про створення музею ляльок. Тим паче, що йдеться і про роботи Олени Городецької (художниці, доньки Олега Новохацького. – Т.К.), яка не мала професійної освіти лялькаря, але мала велике серце, з якого народжувалися цікаві, зворушливі, смішні образи. Отже, ці ляльки заслуговують на те, щоби продовжити своє життя і мати зустрічі з людьми. «Дивишся на кожну ляльку, як на маленьке серденько живе, і думаєш: «Колись вона грала, колись була на сцені, а зараз лежить роками у валізі, у коробці...»

Головні герої театру – ляльки. Фото: Микола Тис/ZIK

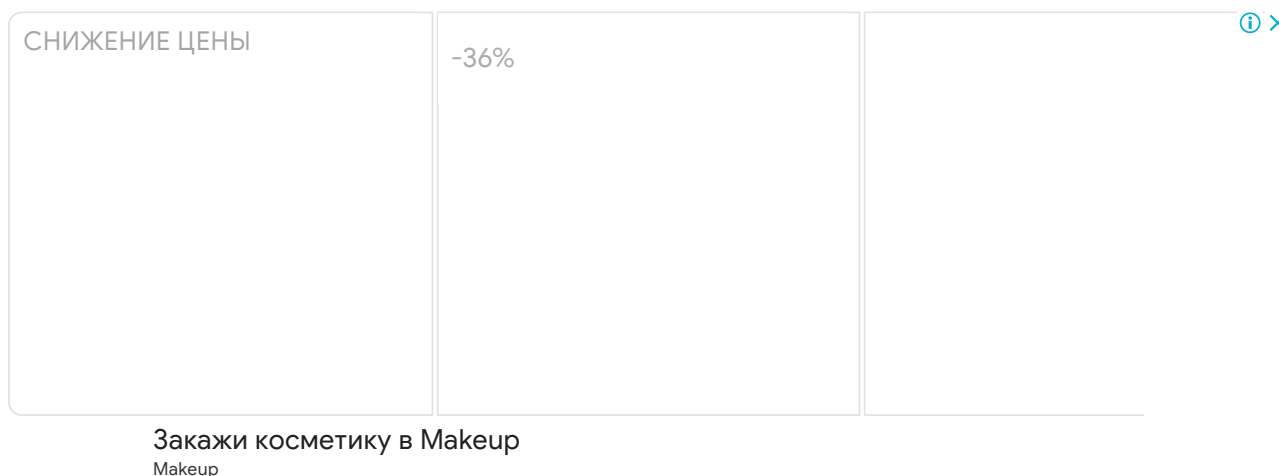
Наразі створення музею, через брак площі, є неможливим. Але ж ніхто не боронить думати про це. Бодай з огляду на те, що думки матеріалізуються.

Все залежить від дитини

– Які вистави у вас найстарші?

Ельвіра Босович. – Виставами-старожилами є «Веселі ведмежата» і «Теремок», зроблені до 1995 року. В оригінальному вигляді їх немає, але одними із перших вони були відновлені після пожежі, бо це ті казочки, які люблять дітки. До нас дуже часто приходять мами з дво- чи трирічними дітками, і це завжди найбільш активна частина глядача. Хоча все ж хочеться трошки змінити цю вікову категорію, навчити батьків... В першу чергу – батьків. Бо якби діти самі мали можливість обирати і йти, то наш театр давно би був заповнений глядачами і п'яти, і семи, і десяти, і п'ятнадцяти років. Для кожного у нас є пропозиція! Але поки що в уявленні батьків є стереотип, що театр ляльок – суто для маленьких діток. А тому вони – найактивніший глядач у нашому театрі.

– А чи можете назвати найулюбленіші вистави малюків?

СНИЖЕНИЕ ЦЕНЫ

-36%

Закажи косметику в Makeup

Makeup

Е.Б. – Це неможливо визначити. Ми пропонуємо малюкам як першу виставу «Хто сказав «Няв». Там дуже простий сюжет, дуже зрозуміла візуальна лінія і дуже зрозумілий розвиток подій для маленьких діток. Коли батьки думають, на яку першу виставу повести дітей, то наші адміністратори пропонують розпочати саме з неї. Вона, до речі, найкоротша (триває 30 хвилин). З другого боку, дивлюся, як малі дітки сприймають «Колобка», де складніша сюжетна лінія і звучить класична музика, хоча цю виставу ми пропонуємо дітям п'яти – шести років. Буває, що трирічна дитина сприймає виставу затамувавши подих і просидить отак годину! Так само буває і на виставах для сімейного перегляду (і для дітей, і для дорослих). А трапляється, що й на простенькій казочці, для найменших, дитина витримує заледве 15 хвилин і починає проситися додому... Все залежить від дитини – від її неповторного і загадкового світу.

Головні герої театру – ляльки. Фото: Микола Тис/ZIK

Як вияв любові

– Олексію, ви пробували себе в різних іпостасях: були актором, режисером, директором – говорю про театри для дорослих (зокрема, про Театр Леся Курбаса), потім – директором Луганського театру ляльок. Тепер ви директор, знову ж таки, здебільшого театру для дітей... Чи є якісь особливості в роботі на сцені саме для дітей?

Олексій Кравчук – Передусім потрібно мати бажання працювати для дітей. Дуже важливо, щоби була хороша драматургія, хороші тексти. Також важливо, щоби вистава будувалася не на сюжеті, як у ляльковому театрі радянських часів, а відкривала тему. Принагідно додаю, що такі тенденції зараз і в Європі, і в Україні з'являються. Такі вистави ми бачили, приміром, на міжнародних фестивалях, що проводяться у нашому театрі. Зокрема, їх привозили колеги з Литви. Бо коли вистава побудована на сюжеті, це історія, до якої актор, як правило, не причетний (Є сюжет, який він веде. Ото і все). Така, сюжетна, форма показу застаріла для нашого покоління. Це той самий процес, що відбувається у мові – вже ніхто не розмовляє так, як, припустимо, за часів Франка. Як приклад, наведу переклад Юрком Андруховичем «Гамлета» Шекспіра. Він неймовірно точно сприймається, бо Андрухович відчуває сучасну мову, відчуває сучасний стиль. А якщо взяти переклад 1960-х років, то він застарів... Те саме й у театрі. Тому дуже важливо запускати пошуковий момент, щоби тримати зв'язок з глядачем, а особливо це стосується дітей. До речі, хорошу дитячу виставу залюбки дивитиметься й

дорослий! Я бачу це по наших виставах. Чи «Снігова королева», чи «Лелеченя і опудало», чи спектакль для сімейного перегляду «Божественні комедія» – ці вистави дітки сприймають залюбки. Також варто взяти до уваги, що фінансова сторона не може буде важливішою за творчу. Одна справа обслуговувати дітей, припустимо, у садочках – інша, коли батьки приводять діток до театру.

Е.Б. – Ще за Радянського Союзу були прописані певні обмеження, коли театри ляльок були для дітей, ТЮГи – для юнацтва, а всі інші (оперний, оперети, драматичний) – для дорослих. Це, звісно, наклало певні обмеження на манери, поведінку і способи спілкування того часу. То видно, приміром, у тогочасній мультиплікації. Але насправді проявлялося всюди... Коли ті бар'єри стали зруйновані, то... Звичайно, були актори і режисери, закохані у ляльковий театр. Але були і актори, і режисери, котрі потрапили до лялькових театрів, бо їх не взяли до драматичних труп. У драматичних театрах актор і режисер – публічні люди, відтак могли сконцентрувати на собі увагу, чого, до речі, потребують усі митці. Щодо лялькового театру, то там, мало того, що глядач маленький, який, можливо, на запам'ятає цього актора і не ділитиметься з друзями враженнями, також – не писатиме відгуків, ще й актор часто захищений за лялькою і ширмою. І тут ідеться про те, що потрібно надто любити це мистецтво, щоби не страждали амбіції. Варто сказати, що люди, котрі працювали у лялькових театрах, були настільки «інфіковані» любов'ю до ляльки, до того насправді особливого середовища, що вже нікуди звідти і не йшли. І ще такий момент... Я вже не раз звертала на це увагу... Маленьким діткам, коли вони тільки-но починають малювати, дають те, що не шкода. Це може бути пензлик, котрий радше годиться для клею, а не для малювання. Також – дешеві фарби. І який того результат? Я завжди говорила про те, що діткам, котрі починають малювати, потрібно дати найкращий, найдорожчий матеріал, яким можна зробити і лінію, тоншу чи грубшу, і пляму... А хороший олівець лишає хороший колір. Тобто потрібно, щоби дитина отримувала насолоду від процесу. Так само й у театрі ляльок. Навіть найменшим діткам потрібно дати рівень вистави вищий за рівень вистави для дорослих. Тому що саме на цій виставі вони отримують уявлення про гармонію кольору, форми, ляльки, інтонування, музики, якогось способу втягнути тебе в той простір... Говорю про високу шкалу сприйняття світу, сприйняття пропозиції упродовж всього життя – і культури музики, і культури вистави, культури якоїсь виставки, і всього-всього іншого. Тому й наголошую завжди на потребі зміни стереотипу до дитячих вистав. Що таке казка? Насправді у ній захищені різні шари. Це десятками, сотнями років набутий досвід про важливі моралі, цінності, що його розповідають у дуже простий спосіб. І це – як вияв любові. Бо не всі – інтелектуали, не всі розвинені у мисленні символів, алегорій, аналогій. Просто деколи з любові до людини про деякі надважливі речі сказати дуже просто. І, власне, дитяча драматургія і є цей перший крок – і для дітей, і для дорослих. Чим прекрасний театр ляльок? Тим, що дає, як ніякий інший театр, діапазон усіляких стилістик, усілякого відношення, усілякої пропозиції. Там можуть бути дуже інтелектуальні і складні речі, символічні, на які може прийти десять людей... Крім того, не все може всім подобатися. Крім того, у театрі ляльок можна використати і оперу, і оперету, у

мюзикл, і драму, і трагедію... Можна створити й будь-який інтер'єр, будь-яке середовище. Можна створити на сцені космос, а можна створити мурашник. І жоден інший театр цих засобів не дає. Питання лише в тому, наскільки це буде якісно і переконливо.

Головні герої театру – ляльки. Фото: Микола Тис/ZIK

Смак театру ляльок

– Як створюються ляльки?

Е.Б. – Відповідно до того, що я говорила, – обмежень нема. Відомий в Україні лялькар Віктор Нікітін отримав навіть звання «заслужений діяч мистецтв». Чого він тільки не переробив, на скількох фестивалях тільки не перебував... Якось я мала можливість поспостерігати за ним. А він дуже часто на своїх виставах засинає. І каже про те, що вже стільки всього у своєму житті зробив і так багато бачив, що його важко чимось здивувати. Розповів, що нещодавно побачив вирізану з поролону ляльку, на виготовлення якої знадобилося хвилин із десять. Чи п'ятнадцять. Це був дуже умовний поролоновий чоловічок, складений із квадратиків. Не покритий ні фарбами, ні лаками, ні клеями... Без очок, волосся і вух. Нікітін казав, що, споглядаючи, не відриваючи погляду, як рухалася та лялька вертикальною стійкою наверх, давно так не сміявся... До чого я це говорю? Ляльки може бути дуже прості. У студентів при навчанні навіть є курс «оживлення предметів». Оживлюють, приміром, ложки, хустки, патички, гребінчики – будь-що. Надають цьому предмету життя, характер, емоції, дію... Я бачила дуже різних

ляльок. Наприклад, маріонетку, яка співає, і ти віриш, що вона насправді співає, бо перед тим, як заспівати, вона навіть робить вдих. Лялька може бути маленькою, може бути великою. Може бути деталізованою. Може бути дуже умовною, як роботи Приймаченко. Власне, смак театру ляльок в тому, що він – необмежений у засобах, необмежений у тих джерелах, звідки можна надихнутися ідеєю. Звісно, що художники є різні, працюють за різними способами. Це все дуже залежить від співпраці з режисером. Дуже часто режисери і художник не тільки мають знайти одне одного, а й зрозуміти одне одного. Бо режисер наперед бачить багато речей і хоче, щоби художник втілював ті ідеї. Якийсь режисер хоче, щоби художник прочитав текст і запропонував йому власне бачення, з яким режисер працюватиме. Якісь художники вже мають свою, дуже впізнавану стилістику. Якісь художники прагнуть не прив'язуватися до жодного стилю і кожен раз, з новим режисером, шукати щось нове. Наприклад, у Хмельницькому є дуже талановитий, дуже цікавий художник, який працює як живописець, як графік, Микола Ніколаєв, котрий час від часу робить вистави із режисером Сергієм Брижаньом. І дуже помітно, що людина черпає своє натхнення не тільки із світу ляльок, а з того, що стоїть поза ним, і приносить своє бачення, свої ідеї – нетрадиційні і широко не розповсюджені. Отже, насправді дуже поширеною є практика, коли лялькові театри запрошують до співпраці не художників-лялькарів. А особливо у випадках, коли театр має укомплектовані цехи, де є механізатор, бутафор, лялькар-оформлювач... Тоді, фактично, достатньо ідеї художника, достатньо намалювати, «сісти» з тими цехами й узгодити, як втілити ідею. Якщо ж таких цехів нема, то тоді складно. Тоді художник має сам придумати і пізнати, як це втілити. І, можливо, знайти людей, котрі під його керівництвом це робитимуть.

Де навчитися на лялькаря?

– Що потрібно для того, щоби виготовити ляльку? У вас, Ельвіро, до речі, яка освіта?

Е.Б. – Львівська академія мистецтв, факультет дизайну, кафедра дизайну костюма. Щодо ремісників-лялькарів, то їх в Україні вчать тільки в Одеському коледжі мистецтв. Також у Київському університеті театру, кіно та телебачення ім. Карпенка-Карого вже кілька років готують режисерів, акторів сценографів для лялькових театрів. І навчають виготовлення ляльок. Зрештою, набути знання щодо виготовлення ляльок людині, яка хоче цього навчитися, хоче в цьому напрямі мислити, можливо – і за допомогою колег, і за допомогою Інтернету, де можна знайти і схеми, і механізацію... Засобів навчитися – дуже багато. Звичайно, що людина, яка отримала освіту ремісника від педагога, який передав їй оці знання (бо літератури з цього питання насправді нема багато), має переваги, бо вже «озброєна» знаннями і має можливість втілювати їх, розвиватися у професії.

Головні герої театру – ляльки. Фото: Микола Тис/ZIK

Насолода для ока

– Чи є якісь критерії, за якими має бути виготовлена лялька саме для дитячого театру? Я про те, що є персонажі позитивні, а є – негативні...

Е.Б. – Я зараз скажу про своє особисте ставлення до цього питання. Напевно, скільки художників – стільки виражень. Кожна творча людина захищатиме своє творче бачення... Повторюся в тому, що лялька має бути гармонійною. Але це знову ж таки питання для суперечки, бо для когось гармонія – в чомусь одному, а для мене – в цілком іншому. Для мене важливо не зробити будь-як, а зробити ляльку, яка має характер. Коли я на неї дивлюся, це має бути насолода для ока. А насолода для ока – це насправді теж якісь практичні і реальні речі: певні пропорції, гармонія в кольорі, гармонія у формі, виразний характер. Я за те, щоби для маленьких дітей негативні персонажі не були огидними. Вони мають бути смішними чи зворушливими, але в своєму негативному характері. Наприклад, виразний персонаж Шапокляк. Зла? Зла. Негативна? Негативна. Багато прикросців завдала Чебурашці і Крокодилу Гені. Але вона не є відразливою. Симпатична стара, вредна жінка. Наведу також приклад із прекрасним повнометражним анімаційним фільмом «Віднесені привидами» (цей мультим японського режисера Хаяо Міядзакі

отримав «Золотого ведмеда» й «Оскара», також посів перше місце у рейтингу найкращих мультфільмів усіх часів і народів за версією IMDb. – Т.К.). Там є дуже багато персонажів, в тім числі – відьма. Так, вона вчинила багато прикрощів, але ти її не боїшся, хоча знаєш, що вона зла, може бути небезпечною, може комусь нашкодити, можливо, може навіть когось знищити... Але нема вивалювання на поверхню крові, страху, жаху, якогось надрізаного нутра. Такий самий принцип застосовують європейські та американські аніматори – шукають, як показати характер персонажа, щоби воно потім жахіттям не з'являлося уві сні. У нас в репертуарі є вистава «Шовкова косиця» з персонажем Бабою Віхлою, який для дорослої людини – смішний і симпатичний. Але та баба – у білій хустині, з довгими білими руками, довгим покривалом, і деякі дітки її лякаються! Тому до деяких вистав ми виставляємо вікову категорію, бо старша дитина все-таки менш ляклива, ніж, припустимо, трирічна. А от у трирічної дитини цей переляк може бути негативним підсвідомим досвідом, яке відкладеться на подальше життя. Також попереджаємо батьків про те, що у певній виставі є негативні персонажі. Ну, але якщо батьки наполягають на тому, що їхня дитина нічого не боїться...

Добра група – добра трупа

– Крім того, напевно ж, відіграє роль і місце перегляду. Одна справа – коли дивишся дійство вдома у телевізорі (комп'ютері, планшеті), цілком інша – коли все відбувається в чужому приміщенні, наживо та ще й за присутності полохливих сусідів у кріслах довкола...

Е.Б. – Так, це суттєвий чинник. Також наші актори орієнтуються по ходу: якщо, приміром, у залі багато маленьких діток, то вони тією Бабою Віхлою легше грають... Наприклад, менше можуть нагнітати голосом, і це те, що має назву «жива співпраця». Добра група – добра трупа завжди відчуває зал.

– У ваших виставах для дорослих і у виставах для дітей грають одні ті самі актори?

О.К. – Так. І для нас це дуже важливо.

– А скільки було дорослих вистав за Новохацького?

Е.Б. – Одна. І той актор, що у ній грав, не грав у дитячих виставах.

– Так я, власне, і говорю про те, що у ляльковому театрі мають бути особливі актори...

Е.Б. – Універсальні. Вони можуть як драматичні актори втілити всі завдання і бачення режисера. Водночас можуть заховатися за лялькою і віддати абсолютно всі свої зусилля тільки на ляльку.

При святі

– Що ви побажали б усім своїм колегам-лялькарям?

Е.Б. – Всім людям, котрі працюють в театрі ляльок, побажаю, щоби вони все більше усвідомлювали і насолоджувалися тією думкою, що є учасниками особливого жанру, особливого театру. Щоби вони викорінювали комплекс меншовартості, якщо він, звісно, присутній в тієї чи іншої людини. А викорінюватимуть вони його тоді, коли зміниться відношення до своєї справи. Коли прийде усвідомлення про особливість професії, про те, що вони роблять щось дуже особливе не тільки для глядацької зали, для маленької публіки, певного дня і в певній виставі, а й для всієї країни – щодня! І як би пафосно воно не звучало, всі працівники театрів ляльок – наче зернята у гроні культури і гармонії для діток. Що більше гармонії вони посіють, то більш врівноваженою буде ситуація в Україні.

О.К. – Я хочу побажати всім людям, котрі працюють у театрі ляльок, щоби вони і театр одне одному ніколи не набридли. Щоби очі ніколи не згасали!

Журналістка Тетяна Козирєва та директор театру Олексій Кравчук. Фото: Микола Тис/ZIK

Замість коди

І насамкінець нещодавній відгук Галини Ясенюк про театр «І люди, і ляльки», котрий я знайшла на afisha.lviv.ua: «Велика подяка колективу театру за прекрасні постановки і гру акторів. Не тільки діти очікують зустрічі з вами, але і дорослі. Завжди відвідуємо ваш театр із задоволенням. Дякуємо за вашу працю. Творчого натхнення всім вам і чекаємо на нові постановки».

Тетяна Козирєва,

для ІА ZIK

**Повний або частковий передрук тексту без письмової згоди редакції ІА ZIK
заборонено та вважатиметься порушенням авторських прав**

Подобається

[мистецтво](#)

[Україна](#)

[новини України](#)

[ляльки](#)

[Ельвіра Босович](#)

Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

* Якщо Ви знайшли помилку в тексті новини, виділіть її та натисніть Ctrl+Enter.

0 коментарів

Впорядкувати за [Найновіші](#)

Додати коментар...

[Плагін коментарів Facebook](#)